

Uloga doživljene diskriminacije u zadovoljstvu vezom istospolnih parova

Pleše, Nika

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:555158>

Rights / Prava: [Attribution 4.0 International](#)/[Imenovanje 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-06**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Odsjek za psihologiju

**ULOGA DOŽIVLJENE DISKRIMINACIJE U ZADOVOLJSTVU VEZOM
ISTOSPOLNIH PAROVA**

Diplomski rad

Nika Pleše

Mentor: Dr. sc., Margareta Jelić, red. prof.

Zagreb, 2024.

IZJAVA

Pod punom moralnom odgovornošću izjavljujem da sam ovaj rad izradio/la samostalno te da u njemu nema kopiranih, prepisanih ili preuzetih dijelova teksta tuđih radova koji nisu propisno označeni kao citati s navedenim izvorom iz kojeg su preneseni.

U Zagrebu, 17.09.2024.

Nika Pleše

SADRŽAJ

UVOD.....	1
<i>Diskriminacija</i>	2
<i>Model manjinskog stresa kod LGB osoba</i>	4
<i>Anksioznost</i>	7
<i>Teorija socijalne razmjene i Model ulaganja</i>	8
CILJ.....	9
PROBLEMI I HIPOTEZE.....	9
METODA.....	10
<i>Postupak</i>	10
<i>Mjerni instrumenti</i>	11
<i>Sudionici</i>	13
REZULTATI.....	15
RASPRAVA.....	20
<i>Ograničenja istraživanja</i>	25
<i>Preporuke za daljnja istraživanja i doprinosi provedenog istraživanja</i>	27
ZAKLJUČAK	28
LITERATURA.....	29
PRILOZI.....	32

Uloga doživljene diskriminacije u zadovoljstvu vezom istospolnih parova **The role of experienced discrimination in relationship satisfaction of same-sex couples**

Nika Pleše

SAŽETAK

Homoseksualna orijentacija oduvijek je prisutna pa samim time i istospolne veze. Međutim, osobe u istospolnim vezama i dalje doživljavaju veliku količinu diskriminacije te su često lošijeg mentalnog zdravlja. Cilj istraživanja je ispitati najčešće oblike doživljavane diskriminacije, povezanost diskriminacije sa stresom, anksioznošću i zadovoljstvom vezom kod istospolnih parova te utvrditi imaju li anksioznost i stres medijacijsku ulogu u povezanosti diskriminacije i zadovoljstva vezom. Rezultati su prikupljeni putem online ankete. U istraživanju je sudjelovalo 128 punoljetnih sudionika koji se nalaze u nekom obliku istospolne veze. Točnije, sudjelovalo je 66 žena, 43 muškarca te 19 nebinarnih osoba. Rezultati nam pokazuju da sudionici doživljavaju najviše psihičkog, a najmanje fizičkog nasilja. Nije pronađena razlika u količini ukupne doživljene diskriminacije s obzirom na rod sudionika te veličinu mjesta stanovanja. Ukupna doživljena diskriminacija i zadovoljstvo romantičnom vezom nisu povezani, dok postoji značajna pozitivna povezanost ukupne doživljene diskriminacije s razinom stresa i anksioznosti kod sudionika. Sudionici koji su doživjeli veću količinu diskriminacije imaju više razine stresa kao i više razine anksioznosti. S obzirom na nezadovoljene uvjete, medijacijske analize nisu provedene.

Ključne riječi: istospolna veza, diskriminacija, stres, anksioznost, zadovoljstvo vezom

ABSTRACT

Homosexual orientation has always been present, and therefore same-sex relationships. However, people in same-sex relationships still experience a great deal of discrimination and have poorer mental health than heterosexuals. The aim of the research is to examine the most common forms of perceived discrimination, the relationship between discrimination and stress, anxiety and relationship satisfaction in same-sex couples, and to determine whether anxiety and stress play a mediating role in the relationship between discrimination and relationship satisfaction. The results were collected through an online survey. 128 adult participants who are currently in some form of same-sex relationship took part in the research. The results suggest that participants mostly experience psychological violence and physical violence the least. No difference was found in the amount of total experienced discrimination with regard to the gender of the participants and the size of the city they live in. The total experienced discrimination and relationship satisfaction are not related, while there is a significant positive correlation between the total experienced discrimination and levels of stress and anxiety. Participants who experienced more discrimination have higher levels of stress as well as higher levels of anxiety. Considering the unsatisfied conditions, mediation analyzes were not conducted.

Keywords: same-sex relationship, discrimination, stress, anxiety, relationship satisfaction

UVOD

Jedna od mnogih komponenti identiteta je seksualna orijentacija koja se definira kao emotivna, romantična, seksualna i/ili drugačija privlačnost prema osobama istog i/ili različitog spola/roda (Milković, 2013). Seksualna se orijentacija, kod većine ljudi, definira u ranoj životnoj dobi interakcijom bioloških, socijalnih i kognitivnih faktora (Bosanac i Bjelić, 2002, prema Parmač, 2005). Istospolna seksualna orijentacija je seksualna želja ili djelovanje usmjereno prema pripadniku ili pripadnici istog spola (Davidson i Neale, 2002, prema Parmač, 2005).

U Republici Hrvatskoj tek se od 2003. godine u zakonodavstvo počinje uključivati zaštita prava seksualnih manjina (Pikić i Jugović, 2006). Bez obzira na to, u hrvatskom društvu i dalje većinom prevladava heteronormativnost (Parmač, 2005). Točnije, uz homoseksualnu, pa i biseksualnu, orijentaciju često se vežu negativni pojmovi, tj. na njih se gleda kao na nešto loše, nepoželjno, nenormalno, odbojno, pa čak ponekad i bolesno (Parmač, 2005). Razna istraživanja pokazuju da je homoseksualnost kao seksualna orijentacija sasvim prirodna ekspresija te da je prisutna povijesno i geografski pa čak i u životinjskom svijetu (Jardas, 2021). Bez obzira na to, ova manjina je i dalje podložna diskriminaciji, marginalizaciji i stigmatizaciji od strane društva (Jardas, 2021) te je dodatan problem kada se diskriminacija doživljava od strane osoba u neposrednom i svakodnevnom okruženju kao npr. od strane roditelja, šire obitelji, kolega na poslu/školi/fakultetu, susjeda, itd. LGB osobe koje doživljavaju diskriminaciju često se ne osjećaju slobodnima iskazivati privrženost svojim partnerima iz straha od mogućih posljedica, točnije iz straha od ponavljanja diskriminacije. Dakle, diskriminacija ima negativno djelovanje na osobe na razne načine. S češćom diskriminacijom povezuju se povišene razine stresa i tjeskobe u svakodnevnom životu (Jardas, 2020). Diskriminacija može utjecati na zadovoljstvo odnosom s partnerima, a zadovoljavajuće intimne veze također su bitne za dobrobit i mentalno zdravlje, tj. romantični odnosi igraju značajnu ulogu u mentalnom zdravlju ljudi, kao što i mentalno zdravlje pojedinca ima značajan utjecaj na kvalitetu romantičnog odnosa (Braithwaite i Holt-Lunstad, 2017).

Brofenbrennerova teorija ekoloških sustava (Bronfenbrenner i Morris, 1988) razvoj osobe promatra kao dio složenog sustava odnosa između više slojeva okoline koji osobu okružuju. Na razvoj osobe zajednički utječu biološke karakteristike osobe i činitelji iz okoline (Berk, 2007). Postoji pet slojeva okoline, tj. sustava koji okružuju osobu te utječu na njezin razvoj (mikrosustav, mezosustav, egzosustav, makrosustav i

kronosustav). Najbliži, i za nas u ovom istraživanju najvažniji, sloj okoline naziva se mikrosustav te njemu pripadaju aktivnosti i interakcije koje najneposrednije utječu na razvoj osobe (Berk, 2007). Dakle, u taj sustav pripadaju npr. roditelji, škola, prijatelji, vjerske institucije, vršnjaci, itd. Kada se interakcije između osobe i tog sustava događaju često, one imaju trajan utjecaj na razvoj osobe. Samim time, diskriminacija koja dolazi iz mikrosustava ima važnu ulogu u razvoju negativnih obrazaca ponašanja te smetnji kod diskriminirane manjine. Također, s vremenom, diskriminirana manjina počinje očekivati odbacivanje i diskriminaciju što dovodi do lošijeg mentalnog zdravlja (Kamenov i sur., 2015). Zbog ovakvih problema, nerijetko se kod osoba homoseksualne orijentacije pojavljuju problemi s anksioznošću i depresivnim poremećajima te je kod njih prisutna i velika količina stresa (Jardas, 2020). Ako se pojedinci nalaze u stalnom okruženju punom diskriminacije, kod njih se može razviti manjinski stres, tj. stres koji je povezan sa društveno propisanim manjinskim statusom. Stres i anksioznost ljudi najčešće ne prikazuju pred svima, već pred onima s kojima su najbliskiji kao npr. njihov partner/partnerica.

Prema teoriji socijalne razmjene ljudi zadovoljstvo bliskim, odnosno intimnim, odnosom u kojemu se nalaze ovisi o njihovoj percepciji dobitaka i gubitaka u tom odnosu, vrsti odnosa kakvog vjeruju da zaslužuju i vjerojatnosti da će s nekim drugim imati bolji odnos (Aronson i sur., 2005). Također, prema modelu ulaganja (Rusbult, 1983), potrebno je ulaganje u odnos od obje strane para kako bi se održala predanost trenutnoj vezi te samim time kako bi veza ostala stabilna. Dakle, učestalija doživljena diskriminacija dovodi do intenzivnijih razina stresa i anksioznosti, pa samim time i do unošenja ostalih neugodnih emocija u romantičan odnos te je tada očekivana i manja kvaliteta i zadovoljstvo istim tim odnosom.

Ovo istraživanje usmjereno je na dobivanje detaljnijeg uvida u procese koji su u podlozi diskriminacije i zadovoljstva vezom kod istospolnih parova, točnije zanima nas uloga stresa i anksioznosti u povezanosti diskriminacije i zadovoljstva vezom.

Diskriminacija

Diskriminacija je nepravedan tretman ili negativno ponašanje prema ljudima koji su pripadnici određene grupe, isključivo zbog njihovog pripadanja toj grupi (Aronson i sur., 2005). Događa se na temelju stereotipa te su joj često u osnovi predrasude,

vjerovanja da će određena skupina ljudi neprikladno djelovati ili imati negativne osobine zbog pretpostavljenih rasnih, etničkih ili spolnih karakteristika (Rathus, 2001). Netoleriranje osoba homoseksualne, pa i biseksualne, orijentacije prenosi se i održava putem stereotipa i predrasuda koje društvo ima o njima. Najčešći i najpoznatiji termin koji se povezuje s negativnim ponašanjima prema osobama homoseksualne orijentacije je homofobija koja se definira kao iracionalan strah ili odbojnost prema osobama homoseksualne orijentacije (MacDonald, 1976, prema Parmač, 2005).

Diskriminacija koju doživljavaju LGB osobe (lezbijke, gejevi, biseksualni) može se manifestirati na različite načine. Tako npr. LGB osobe mogu doživljavati pravnu diskriminaciju, fizičku, psihičku, ekonomsku, seksualnu, diskriminaciju na radnom mjestu, zdravstvenu diskriminaciju i mnoge druge. U ovom radu fokusirat ćemo se na diskriminaciju koja se manifestira kroz psihičko, fizičko, ekonomsko i seksualno nasilje prema LGB osobama jer je upitnik, koji je korišten u svrhu ovog istraživanja, usmjeren upravo na spomenute oblike diskriminacije. Iskazivanje diskriminacije prema LGB osobama kroz fizičko nasilje je ozbiljan problem u društvu koji ostavlja značajne fizičke, ali i psihičke posljedice na diskriminirane osobe (Pikić i Jugović, 2006). Neki oblici fizičkog nasilja koji se javljaju prema LGB osobama su guranje i premlaćivanje, čupanje za kosu, a ponekad pri napadu dolazi i do uporabe oružja. Što se tiče ekonomskog nasilja, LGB osobe često imaju poteškoća u pronalasku mjesta stanovanja iz razloga što im potencijalni stanodavci ne žele iznajmiti stanove upravo radi seksualne orijentacije. Također, ekonomsko nasilje LGB osobe često doživljavaju i od svojih obitelji. U tim situacijama ono se ogleda kroz npr. izbacivanje iz stana/kuće, uskraćivanje materijalne pomoći te kontrolu kretanja, a sve isključivo iz razloga što ne prihvaćaju njihovu seksualnu orijentaciju (Pikić i Jugović, 2006). Psihičko nasilje prema LGB osobama podrazumijeva različite oblike emocionalnog i mentalnog zlostavljanja te je krajnji cilj zastrašivanje i povreda istih. U ovaj oblik zlostavljanja ubrajaju se različite uvrede, omalovažavanje, prijetnje i zastrašivanja, isključivanja iz zajednice, ucjene, itd. Naposljetku, u seksualno zlostavljanje, osim krajnjih oblika kao što su neželjeni dodiri i silovanje, ubrajaju se i nepoželjni seksualni prijedlozi te seksualne ucjene LGB osoba koji su ponovno vezani uz njihovu seksualnu orijentaciju (Pikić i Jugović, 2006).

S obzirom na neprekidan razvoj tehnologija, diskriminacija LGB osoba više nije problem „samo“ u javnosti, već LGB osobe diskriminaciju mogu doživjeti i kada su sami

u svom domu gdje bi se trebali osjećati sigurno. Različite prijetnje, ucjene, zastrašivanja, razne seksualne prijedloge i ostale oblike nasilja, LGB osobe doživljavaju i putem interneta (npr. komentari na društvenim mrežama) te putem poruka (npr. SMS poruke, poruke preko društvenih mreža te e – mail poruke). Milković (2013) u svom istraživanju navodi da je od 2006. godine čak 73,6% ispitanika doživjelo neki oblik nasilja isključivo zbog svoje seksualne orijentacije, spolnog/rodnog identiteta i/ ili rodnog izražavanja. Pri tome ispitanici navode kako najčešće doživljavaju različite oblike psihičkog, zatim seksualnog i na kraju fizičkog nasilja. Nadalje, homoseksualni muškarci češće su podložni osuđujućim stavovima te diskriminaciji od strane društva nego žene te to dovodi do češćeg povlačenja u sebe iz razloga što im okolina predstavlja opasnost (Jardas, 2020). Parmač (2005), također potvrđuje takve rezultate u svome radu. Točnije, dobiveni su rezultati koji pokazuju kako je stav ispitanika prema lezbijkama nešto pozitivniji od stava ispitanika prema muškarcima homoseksualcima. Međutim, stavovi prema nebinarnim osobama u Republici Hrvatskoj i dalje nisu dovoljno istraženi. Iz tog razloga, moguće je samo nagađati koju količinu diskriminacije doživljavaju nebinarne osobe u odnosu na osobe muškog i ženskog roda. Nebinarnost je u našem društvu i dalje vrlo novi pa čak mnogima još i nepoznat pojam. Aronson (2005) navodi kako, zbog učinka jednostavne izloženosti, češća izloženost nekom podražaju povećava vjerojatnost da će nam se on svidjeti, tj. stvorit ćemo pozitivniji stav prema istome. Samim time, zbog navedenih razloga, moglo bi se zaključiti da će u našem društvu najviše diskriminacije doživljavati nebinarne osobe. Nadalje, one osobe koje poznaju više osoba homoseksualne orijentacije, imaju s njima bliskije kontakte te samim time i pozitivniji stav prema njima (Herek i Glunt, 1993). Iz toga bismo mogli zaključiti da će ljudi koji žive u većim gradovima biti otvoreniji prema LGB zajednici od onih koji žive u manjim mjestima upravo zato što vjerojatno imaju češće kontakte s njezinim pripadnicima.

Model manjinskog stresa kod LGB osoba

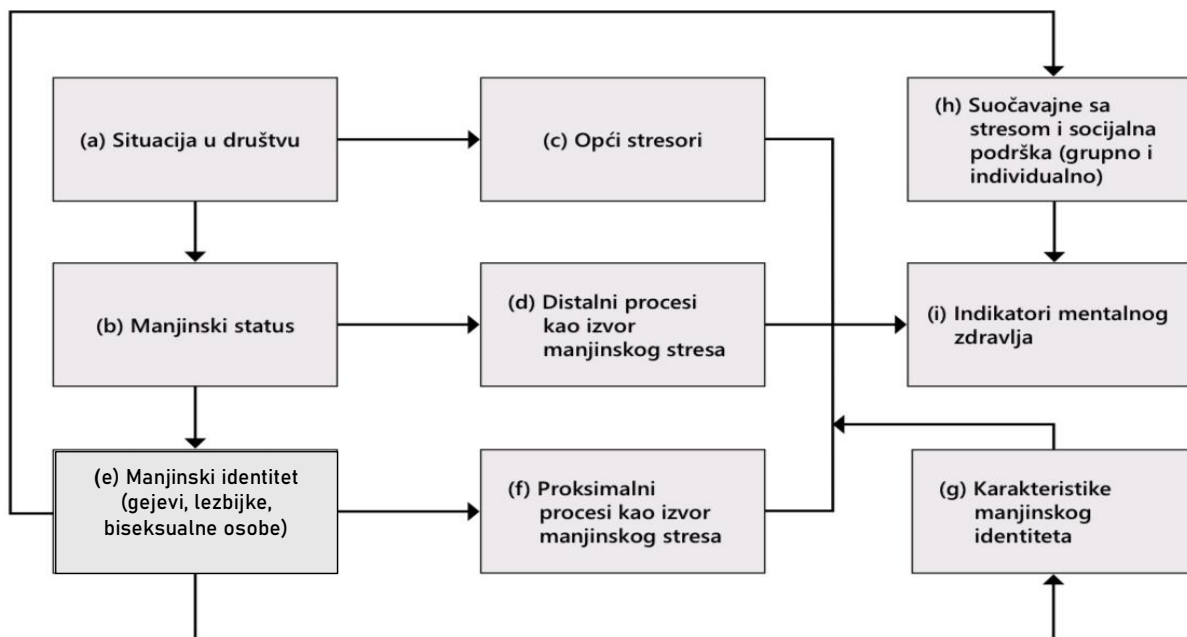
Manjinski stres je kronična razina stresa koja je uzrokovana predrasudama, diskriminacijom, nedostatkom socijalne podrške te drugim faktorima koje doživljavaju članovi stigmatiziranih skupina (Meyer, 2003). S istraživanjem manjinskog stresa došlo je do slaganja da je on *univerzalan*, tj. aditivan je s općim stresorima kojima su ljudi svakodnevno izloženi te je zato stigmatiziranim skupinama potreban veći napor za

prilagodbu, nego nestigmatiziranim skupinama; *kroničan*, tj. povezan je s relativno stabilnim društvenim i kulturnim strukturama i *socijalno utemeljen*, tj. proizlazi iz društvenih procesa, institucija i struktura izvan pojedinca (Meyer, 2007).

U podlozi modela manjinskog stresa kod LGB osoba postoje dvije pretpostavke. Prva pretpostavka je da je stres socijalan, tj. da postoje stvarni vanjski stresni događaji koji se javljaju zbog heteroseksizma prisutnog u društvu, a druga pretpostavka govori kako takvi stresni uvjeti dovode do lošeg mentalnog zdravlja (Kamenov i sur., 2015). Na Slici 1 prikazan je model manjinskog stresa kod LGB osoba sa svim ključnim karakteristikama i smjerovima djelovanja varijabli.

Slika 1

Model manjinskog stresa kod LGB osoba (prilagođeno prema Meyer, 2003, prema Kamenov i sur., 2015)

Dakle, model manjinskog stresa kod LGB osoba opisuje stres i suočavanje sa stresom pa i njihov utjecaj na mentalno zdravlje (i). Kućica (a) odnosi se na društvo u kojemu se nalaze osobe manjinskog statusa (b), tj. u našem slučaju osobe homoseksualne i biseksualne orijentacije. Na mentalno zdravlje osoba manjinskog statusa, osim općih stresora (c) koje proživljava svaka osoba, utječu i distalni (d) i proksimalni (f) izvori stresa. Karakteristike manjinskog identiteta (g) te individualni i grupni načini suočavanja i socijalna podrška (h) su medijatori između direktne veze distalnih i proksimalnih stresora i mentalnog zdravlja. Manjinski identitet (e) ima višestruku funkciju, tj. on

određuje hoće li osobe biti izložene distalnim i proksimalnim izvorima stresa, kakvi su načini suočavanja sa stresom, ali i posreduje utjecaj spomenutih stresora na mentalno zdravlje (Kamenov i sur., 2015).

Najvažniju ulogu u ovom modelu imaju distalni i proksimalni stresori. Distalni stresori mogu se definirati kao objektivni i stvarni stresori kao npr. diskriminacija koju LGB osobe doživljavaju (Meyer, 2003). Osim diskriminacije, u ovu kategoriju možemo ubrojiti i viktimizaciju te bilo koje oblike nasilja koje doživljavaju LGB osobe. Također, važno je naglasiti, unatoč tome što se i homoseksualne i biseksualne osobe susreću s diskriminacijom od strane heteroseksualne većine, biseksualne osobe izložene su diskriminaciji i od strane homoseksualne populacije pa u tom slučaju govorimo o „dvostrukoј diskriminaciji“ (Kamenov i sur., 2015). Proksimalni stresori su unutarnji procesi koji nastaju pod djelovanjem pojedinčevih socijalnih, kognitivnih i emocionalnih iskustava. Odnose se na očekivanja koja stigmatizirana osoba ima o odbacivanju od društva, njezinu percepciju vlastitog položaja u društvu, internalizirane društvene stavove o manjinskoј skupini kojoj pripada te na prikrivanje seksualne orijentacije kako bi izbjegla diskriminaciju. Najvažniji proksimalni stresori za LGB osobe su očekivanje stigmatizacije i diskriminacije od strane drugih, prikrivanje vlastitog identiteta, odnosno prikrivanje seksualne orijentacije i internalizirana homonegativnost. Zbog očekivanja ponavljanja diskriminacije, LGB osobe počinju usvajati diskriminativne norme koje nisu u skladu s njihovim identitetom, tj. dolazi do internaliziranja homonegativnosti (Newcomb i Mustanski, 2010, 2011, prema Kamenov i sur., 2015). LGB osobe počinju se ponašati vrlo homonegativno što kod njih smanjuje kognitivnu disonancu, međutim takvo ponašanje dovodi do većih psiholoških pa i fizioloških problema. Internalizacija homonegativnosti povezuje se s povećanim rizikom od pojavljivanja anksioznih i depresivnih simptoma. Distalni i proksimalni stresori mogu biti i akutni i kronični izvor stresa za LGB osobe (Kamenov i sur., 2015).

U ovom modelu važnu ulogu imaju i karakteristike manjinskog identiteta. Utjecaj distalnih i proksimalnih stresora ovisi o tome koliko je osobi važan manjinski identitet. Ako osoba svoj manjinski identitet doživljava centralnim, pa samim time i vrlo važnim aspektom pojma o sebi, on će biti istaknut i direktno utjecati na ponašanje osobe i percepciju. Međutim, ako je osoba zadovoljna svojim identitetom, to zadovoljstvo može imati ulogu zaštitnog faktora u situacijama manjinskog stresa.

Anksioznost

Anksioznost je prirodan emocionalan i tjelesni odgovor na unutrašnje i/ili okolinske podražaje koji se percipiraju kao opasni ili prijeteći za osobu (Štrk, 2024). Anksioznost zapravo ima zaštitnu ulogu, tj. evolucijski je bila potrebna zbog zaštite gena te se smatra kako je bolje imati lažno pozitivne uzbune, nego da se pojavi jedna lažno negativna koja može imati pogubne posljedice za naš opstanak. Uz anksioznost povezujemo osjećaje ustrašenosti, napetosti i nesigurnosti koji su popraćeni aktivacijom vegetativnog živčanog sustava (Crnković, 2017). S obzirom da je anksioznost prirodan odgovor našeg tijela, potrebno je razlikovati normalnu anksioznost od one patološke/neadaptivne anksioznosti. Naime, normalna anksioznost je svakodnevna briga za našu sadašnjost koju možemo kontrolirati i koja nas čini opreznijima te je blagog do srednjeg intenziteta. Također, takva razina anksioznosti zapravo poboljšava naše sposobnosti suočavanja i brzinu naših reakcija. S druge strane, neadaptivna anksioznosti javlja se izvan opasnih situacija te remeti funkcioniranje osobe. Nadalje, ona postoji dugo nakon stresne situacije i takav osjećaj paralizira osobu (Bagarić i sur., 2020).

Anksioznost možemo razlikovati kao crtu i kao stanje, tj. ako je gledamo kao stanje, anksioznost opisuje neposrednu fiziološku pobuđenost i percepciju straha/napetosti. Međutim, anksioznost kao crta ličnosti opisuje predispoziciju pojedinca da na averzivne podražaje odgovara isti takav način (Kranjčev, 2020). U našem slučaju, anksioznost ćemo promatrati kao trajnu karakteristiku, odnosno crtu.

Kao što je već spomenuto, osobe manjinskog, u našem slučaju, LGB identiteta, nakon češćeg doživljavanja diskriminacije, s vremenom počinju očekivati ponovno doživljavanje diskriminacije i stigmatizacije od strane okoline. Takvo očekivanje dovodi do osjećaja tjeskobe. Rezultati meta-analize pokazuju nam da pripadnici seksualnih manjina imaju dva i pol puta veću šansu da tijekom života razviju neki psihički poremećaj nego heteroseksualne osobe (Meyer, 2003, prema Kamenov i sur., 2016). Matošević (2017) u svom istraživanju dobiva rezultate koji upućuju na to da su internalizirana homofobija, prethodno iskustvo nasilja i percepcija predrasuda prema homoseksualnim osobama značajni pozitivni prediktori pojavljivanja depresivnosti i anksioznosti. Također, anksioznost može utjecati i na čovjekovo razmišljanje i percepciju. Točnije, može dovoditi do izobličenja vlastite percepcije pa samim time i percepcije ljudi i značenje raznih događaja (Jardas, 2020). S obzirom da je osobama koje imaju anksiozne

i depresivne simptome narušeno svakodnevno funkcioniranje, narušava se i njihovo funkcioniranje u romantičnim odnosima pa samim time i kvaliteta i zadovoljstvo tim istim odnosom. Spremo i Veselić (2019) navode kako je kod onih koji imaju anksiozno depresivne poremećaje i kod onih koji ih nemaju zajedničko to da je anksioznost značajno povezana sa kvalitetom romantičnih odnosa. Točnije, što je bila viša anksioznost to je manje zadovoljstvo trenutačnim romantičnim odnosom.

Teorija socijalne razmjene i Model ulaganja

„Teorija socijalne razmjene“ (Homans, 1961, prema Aronson i sur., 2005) je teorijski okvir u socijalnoj psihologiji koji objašnjava društvene interakcije kroz prizmu ekonomskih principa. Ova teorija zasniva se na ekonomskom modelu razmjene, tj. onome što smo iz odnosa dobili nasuprot onome što smo izgubili. Teorija pretpostavlja da osjećaji koje ljudi imaju o vlastitim odnosima ovise o percepcijama dobitaka i gubitaka u tom odnosu. Zadovoljstvo vezom veće je ukoliko veza nudi više dobitaka nego gubitaka. Dobici su npr. dostupnost novca i materijalnih dobara, poželjne zajedničke aktivnosti, itd. Točnije, dobici se odnose na pozitivne, tj. nagrađujuće aspekte veze. Gubici su nepoželjni aspekti u odnosu, kao što su npr. gubitak osobne slobode, nove nepoželjne obveze ili osobine partnera koje nam smetaju. Osim dobitaka, gubitaka i njihovog odnosa, u odnosu su važni faktori i razina očekivanja od veze u kojoj se osoba nalazi, ali i očekivanja od alternativne veze u kojoj bi osoba mogla biti. Walster, Walster i Berscheid (1978; prema Aronson i sur., 2005) proširili su prethodnu teoriju uvodeći koncept jednakosti u vezi. Oni objašnjavaju kako su ljudi najsretniji u odnosima u kojima su dobici i gubici koje osoba doživljava, te njezini doprinosi zajedničkoj vezi otprilike jednaki dobitcima, gubicima i doprinosima druge osobe. Neravnoteža u tim odnosima doživljava se kao nepravedna nejednakost.

Model ulaganja (Rusbult, 1983) vrlo je sličan spomenutoj proširenoj verziji teorije socijalne razmjene. Naime, osim dobitaka, gubitaka i razine očekivanja od odnosa koji dovode do zadovoljstva vezom, samo zadovoljstvo, uz stupanj ulaganja u vezu i kvalitetu alternativne veze, doprinose predanosti u odnosu te zaključno stabilnosti veze.

Dakle, model manjinskog stresa pokazuje nam kako stvarni stresni vanjski događaji dovode do stresa te samim time i do lošijeg mentalnog zdravlja (Kamenov i sur., 2015). Također, iz teorije socijalne razmijene proizlazi da veći broj gubitaka, odnosno

negativni aspekata veze, u odnosu na broj dobitaka (pozitivni aspekti veze) dovode do nezadovoljstva odnosom. Upravo na tim spomenutim teorijama, bazirat će se ovaj rad. S obzirom na, i dalje, često doživljavanu diskriminaciju te na istraživanja koja nam pokazuju kako LGB osobe doživljavaju i više razine stresa i anksioznosti potrebno je u našem društvu istražiti koju ulogu ima doživljena diskriminacija na zadovoljstvo vezom te kakvu ulogu u tome imaju doživljeni stres i anksioznost. Također, važno je utvrditi i koje sve oblike diskriminacije doživljava spomenuta manjina kao i saznati tko su najčešći počinitelji diskriminacije.

CILJ

Cilj istraživanja bio je ispitati najčešće oblike doživljavane diskriminacije, povezanost doživljene diskriminacije sa stresom, anksioznošću i zadovoljstvom vezom kod istospolnih parova te utvrditi imaju li anksioznost i stres medijacijsku ulogu u povezanosti diskriminacije i zadovoljstva vezom.

PROBLEMI I HIPOTEZE

Problem 1: Ispitati koji oblik diskriminacije sudionici najviše doživljavaju u posljednjih godinu dana.

Hipoteza 1: Postoji razlika u rangovima količine doživljavanja različitih vrsta diskriminacije. Prosječan rang doživljavanja psihičkog nasilja bit će najveći, a prosječan rang doživljavanja fizičkog nasilja bit će najmanji. Sudionici će u prosjeku izvještavati o najviše doživljenog psihičkog, zatim seksualnog te ekonomskog, a najmanje fizičkog nasilja.

Problem 2: Ispitati razlikuje li se količina ukupne doživljene diskriminacije s obzirom na rod.

Hipoteza 2: Postojat će statistički značajna razlika u količini ukupne doživljene diskriminacije među različitim grupama ovisno o rodu. Nebinarne osobe će doživljavati najviše diskriminacije, a ženske sudionice najmanje. Muški sudionici doživljavat će statistički značajno manje diskriminacije od nebinarnih, ali i statistički značajno više diskriminacije od ženskih sudionica.

Problem 3: Ispitati razlikuje li se količina doživljene diskriminacije s obzirom na veličinu mjesta stanovanja.

Hipoteza 3: Postojat će statistički značajna razlika u količini ukupne doživljene diskriminacije među različitim grupama ovisno o veličini mjesta stanovanja. Sudionici koji žive u manjim mjestima doživljavat će više diskriminacije u odnosu na sudionike iz gradova.

Problem 4: Ispitati povezanost ukupne doživljene diskriminacije i razine stresa te ukupne doživljene diskriminacije i razine anksioznosti kod sudionika.

Hipoteza 4: Viši rezultat na mjeri ukupne doživljene diskriminacije bit će značajno povezan s višom razinom stresa i višom razinom anksioznosti kod sudionika.

Problem 5: Ispitati povezanost ukupne doživljene diskriminacije i zadovoljstva vezom kod sudionika.

Hipoteza 5: Viši rezultat na mjeri ukupne doživljene diskriminacije kod sudionika bit će značajno povezan s njihovim nižim zadovoljstvom vezom.

Problem 6: Ispitati postoji li djelomični medijacijski učinak stresa na povezanost diskriminacije i zadovoljstva vezom istospolnih parova.

Hipoteza 6: U podlozi negativne povezanosti između doživljene diskriminacije i zadovoljstva vezom nalazi se procijenjena razina stresa. Sudionici koji postižu više rezultate na skali doživljene diskriminacije postizat će više rezultate na skali doživljenog stresa, što će onda biti povezano s manjim zadovoljstvom vezom.

Problem 7: Ispitati postoji li djelomični medijacijski učinak anksioznosti na povezanost diskriminacije i zadovoljstva vezom istospolnih parova.

Hipoteza 7: U podlozi negativne povezanosti između doživljene diskriminacije i zadovoljstva vezom nalazi se procijenjena razina anksioznosti. Sudionici koji postižu više rezultate na skali doživljene diskriminacije postizat će više rezultate na skali anksioznosti, što će onda biti povezano s manjim zadovoljstvom vezom.

METODA

Postupak

Prikupljanje podataka provodilo se od sredine travnja do sredine svibnja 2024. godine, točnije od 16. travnja do 20. svibnja, primjenom online upitnika izrađenog na platformi Google obrasci. Istraživanje je bilo namijenjeno punoljetnim osobama koje se trenutno nalaze u nekom obliku istospolne veze (zatvorena veza, otvorena veza, životna zajednica, samo viđanje/“dejtanje“). Poveznica i poziv na istraživanje podijeljeni su na

društvenoj mreži Instagram, na stranicama i forumima koji se bave tematikom osoba istospolne seksualne orijentacije, putem maila te preko poznanika, prijatelja i kolega. Uzorkovanje je provedeno metodom snježne grude te su sudionici zamoljeni da prosljede link svojim poznanicima koji zadovoljavaju uvjete sudjelovanja. Udruge koje su pristale na prosljeđivanje ankete su LORI, Dugine obitelji, LGBT Centar Split, Queer Sport Split, Proces, Zbeletron, Organizacija Status M, Drum 'n' bijes, zajednica Za-Pravo, zajednica LGBTIQA+ inicijativa AUT, Duge i oblaci (lgbtqi psihologinja). Anketa je također bila podijeljena i putem fakultetskog maila svima na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Naslovna strana upitnika sadržavala je objašnjenu svrhu istraživanja te uputu da je sudjelovanje u potpunosti anonimno i da će se podaci obrađivati isključivo na grupnoj razini. Također, sudionicima je napomenuto da mogu odustati u bilo kojem trenutku bez ikakvih posljedica. Ispunjavanje upitnika trajalo je oko 15 minuta. Na kraju upitnika, u slučaju da im je neko od pitanja izazvalo nelagodu ili stres, preporučene su im neke od udruga kojima se mogu javiti te njihovi kontakti. Također, u slučaju pitanja ili primjedbi, sudionicima su priložene e-mail adrese istraživača i Etičkog povjerenstva na Filozofskom fakultetu u Zagrebu na koje su mogu javiti (Šifra Etičkog povjerenstva: EPOP_2023_24_40).

Mjerni instrumenti

Upitnik započinje pitanjima o sociodemografskim obilježjima kojih ima devet te se ispituju sljedeća obilježja: rod, dob, stupanj obrazovanja, veličina mjesta stanovanja (manje od 500 stanovnika, 501-3000 stanovnika, 3001-10 000 stanovnika, 10 001-50 000 stanovnika, 50 001-100 000 stanovnika i više od 100 000 stanovnika), socioekonomski status, seksualna orijentacija, romantični status, duljina trajanja veze te s kime žive. Za pitanja o dobi i duljini trajanja veze, sudionici su sami trebali upisati broj godina (za dob) odnosno broj mjeseci (za trajanje veze), dok su kod ostalih pitanja bili ponuđeni odgovori. Također, na pitanjima za rod, seksualnu orijentaciju i s kime žive postojala je i opcija „Ostalo“ gdje su sudionici sami mogli upisati ako nedostaje neki od odgovora koji bi vrijedio za njih. Ove ispitane karakteristike koriste nam za detaljniji opis dobivenog uzorka, uvid u to ovisi li količina doživljene diskriminacije o nekim od ispitanih karakteristika te dodatno razjašnjenje mogućeg utjecaja karakteristika sudionika na dobivene rezultate.

Doživljena diskriminacija ispitana je Skalom incidenata nasilja (Jugović i Pikić, 2006). Skala ispituje učestalost doživljavanja 19 incidenata nasilja, u proteklih godinu dana, na skali od 0 do 3 (0=Nikad, 1=Jednom, 2=Dvaput i 3=Tri ili više puta). Devetnaest incidenata nasilja grupirano je u četiri kategorije nasilja. *Ekonomsko nasilje* opisuju tvrdnje o prijetnjama uskraćivanjem novca i materijalne sigurnosti, prijetnjama izbacivanjem iz doma, o uskraćivanju novca i materijalne sigurnosti, izbacivanju iz doma te kontroliranju kretanja. *Psihološko nasilje* opisano je tvrdnjama o doživljenim uvredama, psovkama i pljuvanju, ucjenama, prijetnjama fizičkim nasiljem, prijetnjama napadom nožem, pištoljem ili nekim drugim oružjem, praćenju ili trčanju za osobom te uništavanju imovine. *Fizičko nasilje* opisuju tvrdnje o bacanju predmeta na osobu, gurkanju, povlačenju za kosu ili šamaranju, o udaranju ili iskustvu da je osoba bila pretučena rukama, nogama ili nekim predmetom te o napadu nožem, pištoljem ili drugim oružjem. Naposljetku, *seksualno nasilje* sadrži neželjene seksualne prijedloge, pokušaj seksualnog napada ili silovanja, neželjeno diranje ili zadovoljavanje pohote te silovanje. Na kraju skale, kako bi se dobio bolji uvid u diskriminaciju koju sudionici doživljavaju, postoje četiri pitanja u kojima se traže informacije tko su počinitelji pojedinih kategorija nasilja, tj. jesu li to članovi uže obitelji ili rodbine, prijatelji, kolege, poslodavci, stanodavci, za njih potpuno nepoznate osobe ili netko drugi. Osim mjerenja četiri oblika nasilja, rezultati na skali mogu se koristiti i kao ukupni rezultat svih subskala zajedno. Viši rezultat ukazuje na veću učestalost doživljavanja nasilja. Pouzdanost skale tipa unutarnje konzistencije $\alpha=.83$.

Za ispitivanje simptoma *anksioznosti i stresa* korištena je Skala depresivnosti, anksioznosti i stresa (Depression, Anxiety and Stress Scales – DASS) (Reić Ercegovac i Penezić, 2012), točnije korištene su subskale anksioznosti i stresa. Subskale anksioznosti i stresa zajedno imaju 28 čestica, tj. svaka subskala ima 14 čestica, te se odgovori daju na skali Likertovog tipa s četiri stupnja, te je pri tome 0=uopće se ne odnosi na mene; 1=donekle se odnosi na mene; 2=uglavnom se odnosi na mene; 3=potpuno se odnosi na mene. Viši rezultat ukazuje na višu razinu anksioznosti, odnosno stresa. Subskala anksioznosti odnosi se na pobuđenost autonomnog živčanog sustava i situacijsku anksioznost. Subskala stresa odnosi se na pokazatelje kronične, nespecifične pobuđenosti, na poteškoće opuštanja, uznemirenost, nestrpljivost, itd. U ovom istraživanju subskala

stresa i subskala anksioznosti koriste se odvojeno. Koeficijent pouzdanosti za subskalu anksioznosti iznosi $\alpha=.95$, a za subskalu stresa $\alpha=.91$.

Zadovoljstvo trenutnom romantičnom vezom ispitano je Skalom procjene kvalitete veze (Relationship Assessment Scale – RAS) (Hendrick, 1988., prema Šunjić i Penezić, 2019.). Skala se sastoji od sedam pitanja koja se odnose na nekoliko aspekata veze. Ovaj upitnik je unidimenzionalan i prikladan za sve vrste romantičnih veza. Neki od primjera čestica su „Koliko volite svog partnera/icu?“ ili „Koliko ima problema u Vašoj vezi?“. Sadržaj čestica se odnosi na mjeru u kojoj partner ispunjava očekivanja, opće zadovoljstvo vezom, usporedbu s vezama drugih, čestinu misli o raskidu veze, mjeru u kojoj veza zadovoljava početna očekivanja, ljubav prema romantičnom partneru i količinu problema u vezi. Odgovori se daju na skali od 5 stupnjeva koje su drugačije definirane za svaki odgovor (npr. „Koliko je dobra Vaša veza u usporedbi s većinom veza? 1(loša), 2, 3(prosječna), 4, 5(izvrsna); „Koliko volite svog partnera/icu?“ 1(vrlo malo), 2, 3(srednje), 4, 5(jako puno)). Prije računanja ukupnog rezultata, potrebno je čestice 4 i 7 obrnuto bodovati. Ukupan rezultat određuje se kao prosječna vrijednost procjena na skali procjene na svim česticama. Raspon odgovora kreće se od 1 do 5, pri čemu veći rezultat označava višu kvalitetu veze. U prvim primjenama ova skala pokazala je dobru pouzdanost tipa nutarnje konzistencije, $\alpha=.86$ (Hendricks, 1988), a u našem istraživanju iznosi $\alpha=.84$.

Sudionici

Anketu su ispunila 134 sudionika, međutim u istraživanju, tj. daljnjoj obradi podataka, sudjelovalo je 128 ispitanika jer je bilo potrebno izbaciti rezultate šest osoba zbog besmislenih i nedostajućih odgovora. Svi sudionici su punoljetni te se nalaze u nekom obliku istospolne veze. Od 128 osoba na čijim rezultatima se provodila analiza njih 66 su bile žene (51.6%), 43 muškaraci (33.6%) te 19 nebinarni, fluidni ili queer/kvir (14.8%). 78 sudionika (60.9%) homoseksualne je orijentacije, 39 (30.5%) biseksualne, a preostalih 11 (8.6%) za svoju seksualnu orijentaciju označilo je odgovor „Ostalo“ te se među njima nalaze panseksualne osobe, queer/kvir, aseksualne i demiseksualne osobe. 98 sudionika (76.6%) trenutno se nalazi u vezi, u životnoj zajednici njih 13 (10.2%), 10 sudionika (7.8%) je u otvorenoj vezi, a preostalih 7 (5.5%) se trenutno viđa s nekim, ali nisu u službenoj vezi. Dobni raspon kretao se između 18 i 56 godina ($M=28.2$). Duljina

partnerskih odnosa kretala se u rasponu od nepunih mjesec dana do 264 mjeseca ($M=38.6$). Većina sudionika (40.6%) je srednje stručne spreme te većina svoj socio-ekonomski status procjenjuje prosječnim (57.8%). Najveći broj sudionika, točnije njih 88 (68.8%) živi u mjestu s više od 100 000 stanovnika, dok u mjestima s manje od 500 stanovnika žive samo 2 sudionika (1.6%). Također, najviše ih trenutno živi s partnerom/-icom, tj. njih 53 (41.4%). Od 128 sudionika, njih 53 u proteklih godinu dana nije doživjelo nikakav oblik diskriminacije, što znači da ih je 75 doživjelo diskriminaciju. Detaljni tablični prikazi karakteristika sudionika nalaze se na kraju u Prilozima (Prilog 1 i Prilog 2).

Prije nastavka ćemo objasniti značenje termina, queer/kvir, panseksualne osobe, aseksualne osobe i demiseksualne osobe. Queer/kvir je krovni pojam koji obuhvaća sve seksualne orijentacije, rodni identitet ili rodnu ekspresiju. Točnije, ovaj termin odnosi se na osobe koje se ne konformiraju s dominantnim društvenim normama, tj. to je sveobuhvatni termin i samoidentifikacija za sve rodne identitete koji nisu muški ni ženski. Danas ga mnoge LGB osobe koriste kao neutralan naziv te pozitivan, iako se kroz povijest koristio kao pogrdan naziv (Dugine obitelji, 2024). Nadalje, panseksualnost je seksualna i romantična privlačnost prema drugim osobama neovisno o njihovom spolu i rodu. Panseksualnost te preostali termini kojima se izražava mogućnost osjećanja privlačnosti prema više rodova gledaju se kao dodatna razrada vlastitog osjećaja biseksualnosti. Aseksualna osoba je osoba koju drugi ne privlače na seksualnoj razini, ali mogu ju privlačiti npr. emocionalno, intelektualno, itd. Aseksualne osobe mogu se definirati kao gej, lezbijke, hetero, panseksualne, itd. (Dugine obitelji, 2024). Naposljetku, demiseksualne osobe osjećaju seksualnu privlačnost isključivo prema onim osobama s kojima su prvo uspostavile snažnu emotivnu vezu (LORI, 2020).

REZULTATI

U Tablici 1 prikazani su deskriptivni podaci ispitanih varijabli.

Tablica 1

Prikaz deskriptivne statistike i Shapiro-Wilk rezultata za ispitane varijable (N=128)

	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>Min</i>	<i>Max</i>	Shapiro - <i>W</i>	Wilk <i>p</i>
Ukupna doživljena diskriminacija/Ukupno nasilje *(0-57)	3.44	5.14	0	28	.71	<.001
Anksioznost *(0-42)	9.54	8.50	0	34	.89	<.001
Stres *(0-42)	15.7	9.37	0	40	.96	<.001
Zadovoljstvo vezom *(1-5)	4.33	0.60	2.71	5.00	.90	<.001
Ekonomsko nasilje *(0-15)	1.03	2.11	0	11	.56	<.001
Fizičko nasilje *(0-12)	0.44	1.08	0	6	.48	<.001
Psihičko nasilje *(0-18)	2.95	2.86	0	15	.83	<.001
Seksualno nasilje *(0-12)	1.47	1.83	0	6	.78	<.001

Legenda: *M* – aritmetička sredina, *SD* – standardna devijacija, *Min* – minimalna dobivena vrijednost, *Max* – maksimalna dobivena vrijednost, *W* – Shapiro-Wilk rezultat normaliteta, *p* – vjerojatnost, *– teorijski raspon odgovora

Iz ove tablice vidljive su aritmetičke sredine, standardne devijacije, minimalni i maksimalni dobiveni rezultati te teorijski rasponi odgovora za ispitane varijable. Također, izračunata je i Shapiro – Wilk normalnost distribucija te vidimo kako se distribucije svih prikazanih varijabli statistički značajno razlikuju od normalne distribucije. Distribucija zadovoljstva vezom je negativno asimetrična dok su distribucije ukupne količine doživljene diskriminacije, stresa, anksioznosti i svih vrsta nasilja (ekonomsko, psihičko, fizičko i seksualno) pozitivno asimetrične. Nakon provjera Q-Q plotova zaključeno je kako je potrebno napraviti normalizaciju distribucija. Međutim, nakon provedbi

višestrukih normalizacija, distribucije varijabli i dalje nisu bile normalne te će se stoga u radu dalje koristiti neparametrijska statistika.

Nadalje, zanimalo nas je koji oblik diskriminacije sudionici najčešće doživljavaju, tj. postoji li razlika u količini doživljavanja različitih oblika nasilja što smo ispitali Friedmanovim testom. Analiza je provedena na 75 sudionika koji su označili da su u posljednjih godinu dana doživjeli neki od oblika nasilja. Nakon provedene analize zaključujemo kako postoji statistički značajna razlika u količini doživljavanja različitih oblika diskriminacije kod sudionika ($\chi^2(3) = 86.6; p < .001$). Iz tog razloga provedena je i post-hoc analiza kako bi se provjerile razlike između parova svakog pojedinog oblika nasilja. Rezultati post-hoc analize prikazani su u Tablici 2.

Tablica 2

Post-hoc analiza (Durbin-Conover test) za Friedmanov test u ispitivanju razlike u količini doživljavanja različitih oblika nasilja (N=75)

Oblik nasilja	<i>M</i>	<i>SD</i>	Parovi oblika nasilja	<i>T_D</i>
Psihičko nasilje	2.95	2.86	Ekonomsko nasilje Psihičko nasilje	8.74***
Seksualno nasilje	1.47	1.83	Ekonomsko nasilje Fizičko nasilje	2.29*
Ekonomsko nasilje	1.03	2.11	Ekonomsko nasilje Seksualno nasilje	3.62***
Fizičko nasilje	0.44	1.08	Psihičko nasilje Fizičko nasilje	11.03***
			Psihičko nasilje Seksualno nasilje	5.13***
			Fizičko nasilje Seksualno nasilje	5.90***

*Legenda: T_D – test statistika, p – vjerojatnost, *p<.05, ***p<.001*

Iz Tablice 2 vidljivo je kako se svi parovi oblika nasilja međusobno statistički značajno razlikuju. Međusobno se najviše razlikuju par psihičko i fizičko nasilje, a najmanje ekonomsko i fizičko nasilje. Naime, sudionici najviše doživljavaju psihičko nasilje ($M=2.95$), zatim seksualno ($M=1.47$) pa ekonomsko nasilje ($M=1.03$), a najmanje fizičko nasilje ($M=0.44$).

Nadalje, izračunati su i prikazani rezultati analize razlika ukupne količine doživljene diskriminacije ovisno o rodu sudionika (muški, ženski, nebinarni) te ovisno veličini mjesta stanovanja (manje od 500 stanovnika, 501-3000 stanovnika, 3001-10 000 stanovnika, 10 001-50 000 stanovnika, 50 001-100 000 stanovnika i više od 100 000 stanovnika).

stanovnika). Dakle, nezavisna varijabla bila je rod sudionika, odnosno veličina mjesta stanovanja, a zavisna varijabla ukupna doživljena diskriminacija. U Tablici 3 i Tablici 4 nalaze se deskriptivni podaci o ukupnoj količini doživljene diskriminacije za svaki rod te za sudionike u različitim mjestima stanovanja po veličini, a u Tablici 5 nalaze se rezultati analize razlika ukupne količine doživljene diskriminacije ovisno o rodu i veličini mjesta stanovanja.

Tablica 3

Deskriptivni podaci ukupne količine doživljene diskriminacije za svaki rod (N=128)

	Rod	N	M	SD
Ukupna količina doživljene diskriminacije	Nebinarni, fluidni ili queer	19	5.58	6.07
	Muški	43	3.19	5.56
	Ženski	66	3.00	4.51

Legenda: N-broj ispitanika, M-aritmetička sredina, SD-standardna devijacija

Iz Tablice 3 vidimo da je aritmetička sredina ukupne količine doživljene diskriminacije najveća za nebinarne, fluidne ili queer ispitanike, a najmanja za ispitanice ženskog roda.

Tablica 4

Deskriptivni podaci ukupne količine doživljene diskriminacije za različita mjesta stanovanja po njihovoj veličini (N=128)

	Veličina mjesta stanovanja	N	M	SD
Ukupna količina doživljene diskriminacije	Manje od 500 stanovnika	2	1.50	0.707
	501-3000 stanovnika	9	7.00	9.447
	3001-10 000 stanovnika	7	2.57	4.429
	10 001-50 000 stanovnika	13	6.54	6.778
	50 001-100 000 stanovnika	9	5.44	8.002
	Više od 100 000 stanovnika	88	2.53	3.604

Legenda: N-broj ispitanika, M-aritmetička sredina, SD-standardna devijacija

U Tablici 4 vidljivo je da je aritmetička sredina ukupne količine doživljene diskriminacije najveća kod ispitanika koji dolaze iz mjesta u kojima živi 501-3000 stanovnika, a

najmanja kod ispitanika koji žive u mjestima s manje od 500 stanovnika. Međutim, u Tablici 5 prikazani su rezultati analize razlika u ukupnoj količini doživljene diskriminacije ovisno o rodu i veličini mjesta stanovanja ispitanika.

Tablica 5

Razlika u količini ukupne doživljene diskriminacije ovisno o rodu te ovisno o veličini mjesta stanovanja (N=128)

		<i>H</i>	<i>df</i>	<i>p</i>	ϵ^2
Razlika u količini ukupne doživljene diskriminacije	Ovisno o rodu	5.83	2	.054	.046
	Ovisno o veličini mjesta stanovanja	7.65	5	.117	.060

Legenda: H – Kruskal-Wallis test, df – stupnjevi slobode, p – vjerojatnost, ϵ^2 – veličina učinka

Prema rezultatima prikazanim u Tablici 5 vidimo kako ne postoji statistički značajna razlika u količini doživljene diskriminacije kod sudionika ovisno o njihovom rodu. Također, ne postoji statistički značajna razlika u količini ukupne doživljene diskriminacije kod sudionika ovisno o veličini njihova mjesta stanovanja. Kako bismo provjerili postoji li, te kakva je, povezanost ukupne doživljene diskriminacije i stresa, anksioznosti te zadovoljstva vezom kod sudionika, izračunati su Spearmanovi koeficijenti korelacije između istih te su oni prikazani u Tablici 6.

Tablica 6

Prikaz Spearmanovih koeficijenata korelacija za ukupnu doživljenu diskriminaciju, stres, anksioznost i zadovoljstvo vezom (N=128)

	Ukupna doživljena diskriminacija	Stres	Anksioznost	Zadovoljstvo vezom
Ukupna doživljena diskriminacija	—			
Stres	.261**	—		
Anksioznost	.278**	.765***	—	
Zadovoljstvo vezom	.014	-.139	-.032	—

*Legenda: r_s - Spearmanov koeficijent korelacije, *** $p < .001$, ** $p < .01$*

Iz Tablice 6 vidljivi su nam koeficijenti korelacija ispitanih varijabli. Ukupna količina doživljene diskriminacije je u značajnoj pozitivnoj korelaciji sa stresom ($r_s = .260$,

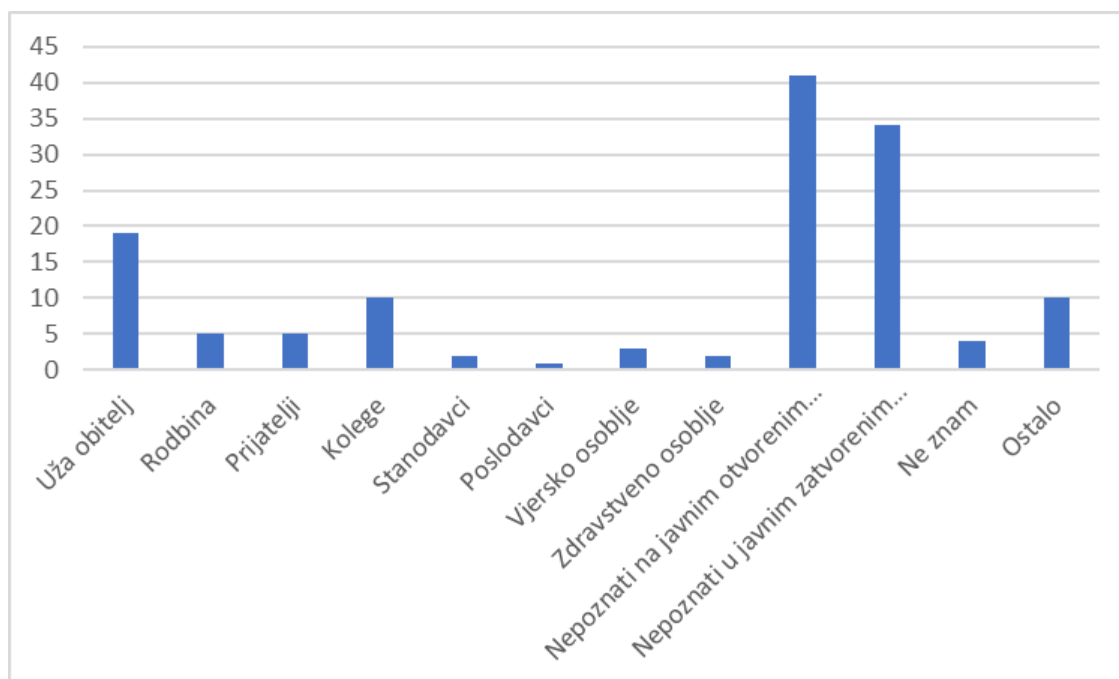
$p < .001$), tj. što je osoba doživjela više diskriminacije to je postignut i viši rezultat na skali stresa, odnosno što je osoba postigla viši rezultat na skali stresa to je i viša ukupna količina doživljene diskriminacije. Nadalje, ukupna količina doživljene diskriminacije je i u značajno pozitivnoj korelaciji s anksioznošću ($r_s = .276$, $p < .001$), točnije što je veća ukupna količina doživljene diskriminacije to je i viša anksioznost, tj. što je viša razina anksioznosti to je veći rezultat na ukupnoj doživljenoj diskriminaciji. Međutim, ukupna količina doživljene diskriminacije i zadovoljstvo trenutnom vezom nisu u značajnoj korelaciji ($r_s = .015$), kao niti stres i zadovoljstvo vezom ($r_s = -.138$) te anksioznost i zadovoljstvo vezom ($r_s = -.032$). Stres i anksioznost su u visokoj značajno pozitivnoj korelaciji ($r_s = .765$, $p < .001$), tj. što osoba doživljava veći stres to je i njezina anksioznost veća, odnosno što je veća razina anksioznosti, veća je i količina stresa.

S obzirom na dobivene asimetrične distribucije te s obzirom da zadovoljstvo vezom (kriterij) nije u korelaciji s potencijalnim medijatorima (stres i anksioznost), medijacijske analize neće biti provedene upravo zbog nezadovoljenih uvjeta za njihovu provedbu (Baron i Kenny, 1986).

Kako bismo dobili bolji uvid u diskriminaciju koju sudionici doživljavaju, provjerili smo od koga najviše diskriminacije doživljavaju te su rezultati prikazani grafički na Slici 2.

Slika 2

Grafički prikaz izvora diskriminacije LGB osoba

Na ovom grafičkom prikazu prikazano je od strane koga 75 sudionika doživljava diskriminaciju. Naime, ispitanici su na pitanjima mogli označiti više odgovora, tj. mogli su označiti da su diskriminaciju doživjeli od više različitih osoba. Najveći broj sudionika, u posljednjih godinu dana, diskriminaciju je doživjelo od nepoznatih osoba na javnim otvorenim mjestima, točnije njih 41 (54.67%). Nadalje, 34 (45.33%) sudionika označilo je kako je u posljednjih godinu dana doživjelo diskriminaciju od nepoznatih osoba na javnim zatvorenim mjestima. Od strane uže obitelji diskriminaciju je u posljednjih godinu dana doživjelo 19 sudionika (25.33%), od kolega s posla, iz škole i fakulteta njih 10 (12.33%), a od rodbine i od prijatelja njih 5 (6.67%). U ovom istraživanju najmanje diskriminacije sudionici su doživjeli od strane poslodavaca, točnije samo jedna osoba, a od zdravstvenog osoblja (u koje se osim liječnika ubrajaju i psiholozi) i stanodavaca diskriminaciju su u posljednjih godinu dana doživjele 2 osobe od njih 75 na kojima je provedena ova analiza. Što se tiče vjerskog osoblja, tri osobe su izjavile kako su od istih doživjele diskriminaciju tokom proteklih godinu dana. Njih 4 označilo je kako ne znaju od strane koga su doživjeli diskriminaciju, dok je njih 10 označilo odgovor „Ostalo“. S obzirom da se, u slučaju da sudionici označe odgovor „Ostalo“, tražilo da navedu od koga su doživjeli diskriminaciju, među napisanim odgovorima pronašli su se npr. šefovi, susjedi, članovi obitelji partnera/ice, online, taksist i poznanik.

RASPRAVA

Cilj istraživanja bio je ispitati količinu i najčešće oblike doživljavane diskriminacije, povezanost diskriminacije sa stresom, anksioznošću i zadovoljstvom vezom kod istospolnih parova te utvrditi imaju li anksioznost i stres medijacijsku ulogu u povezanosti diskriminacije i zadovoljstva vezom.

Prvi problem u ovom istraživanju odnosio se na ispitivanje oblika diskriminacije koji su doživljavali sudionici u proteklih godinu dana. Naime, od 128 sudionika, njih 75 (58.59%) izjavilo je da su doživjeli neki oblik diskriminacije u navedenom razdoblju. Nakon provedenog Friedmanovog testa te post – hoc testiranja dobiveni su rezultati koji ukazuju na to da sudionici u najvećoj mjeri doživljavaju psihičko nasilje, potom seksualno, zatim ekonomsko, a u najmanjoj mjeri fizičko nasilje. Ovi rezultati u skladu su s rezultatima prethodnih istraživanja, npr. istraživanje koje su provele Pikić i Jugović,

2006, prikazuje iste takve rezultate. Iste je moguće objasniti i činjenicom da se pojedini oblici nasilja mogu vršiti ne samo u neposrednom kontaktu, nego i online čime se povećava broj potencijalnih počinitelja tih oblika nasilja, a radi se upravo o psihičkom, no i seksualnom nasilju (seksualni prijedlozi, ucjene itd.). S druge strane, ekonomsko nasilje nešto je rjeđe jer ovaj oblik nasilja mogu vršiti isključivo osobe o kojima potencijalna žrtva ekonomski ovisi (npr. obitelj, rodbina, prijatelji, stanodavci, poslodavci). Najmanje je zastupljeno fizičko nasilje čije provođenje zahtjeva upuštanje i samog počinitelja u fizički sukob te njegovo izlaganje mogućim štetnim posljedicama i po njega samoga te bez mogućnosti skrivanja identiteta kao što je to moguće kada se nasilje provodi online.

Nadalje, drugi i treći problem u ovom radu odnosili su se na količinu ukupne doživljene diskriminacije ovisno o rodu te o veličini mjesta stanovanja. U našem slučaju, ukupna količina doživljene diskriminacije ne ovisi o rodu sudionika kao ni o veličini mjesta stanovanja. Rezultati koje smo ovdje dobili nisu u skladu s našim očekivanjima. Međutim, postoji više mogućih razloga koji su mogli dovesti do ovakvih nalaza. Naime, općenito je dobivena vrlo mala ukupna doživljena diskriminacija kod naših sudionika. To je ohrabrujuć nalaz, no valja uzeti u obzir da, većinu uzorka čine žene za koje se očekuje da će doživljavati manje diskriminacije nego muški homoseksualci (Parmač, 2005). Nadalje, mala dobivena količina doživljene diskriminacije moguća je iz razloga što je većina sudionika iz velikih gradova za koje se općenito smatra da su manje heteronormativni nego male sredine, točnije njih 68.8% živi u mjestu s više od 100 000 stanovnika, dok samo 1.6% sudionika dolazi iz mjesta s 500 ili manje stanovnika. Također, kao što je već ranije spomenuto, s obzirom na sve veću proširenost korištenja društvenih mreža i interneta, diskriminacija se može vršiti upravo putem istih. Samim time, veličina mjesta, iz kojeg žrtve diskriminacije dolaze, ne treba biti relevantan faktor u količini diskriminacije koju osobe doživljavaju. Također, postoji vjerojatnost da neki sudionici, iako je anketa anonimna, nisu bili iskreni te nisu htjeli priznati koliko često su doživljavali diskriminaciju tokom proteklih godinu dana. Dodatna moguća objašnjenja bit će spomenuta nešto kasnije.

Zatim, četvrti problem ovog istraživanja odnosio se na ukupnu doživljenu diskriminaciju te njenu povezanost s razinom stresa i anksioznosti kod osoba u istospolnim vezama. Za početak, gledajući norme (Ivaković, 2019) prosječna razina

stresa kod sudionika ($M=15.7$) nalazi se u 97. percentilu što upućuje na, u prosjeku, povišene vrijednosti razine stresa, dok se prosječna vrijednost anksioznosti ($M=9.54$) nalazi u 95. percentilu što ukazuje na umjereno povišenu anksioznost u prosjeku kod naših sudionika. Rezultati koji se odnose na četvrti problem u ovome radu, potvrdili su naša očekivanja. Naime, povezanost ukupne doživljene diskriminacije i razine stresa kod osoba u istopolnim vezama je pozitivna te značajna. Dakle, oni koji doživljavaju veću količinu diskriminacije su i više pod stresom, odnosno one osobe koje su više pod stresom postigle su i viši rezultat na količini doživljene diskriminacije. Ovakvi rezultati su u skladu s nalazima drugih istraživanja. LeBlanc (2019) u svom istraživanju navodi kako je diskriminacija doživljavana i na razini pojedinca i na razini para značajno i pozitivno povezana s nespecifičnim psihološkim stresom te ostalim smetnjama mentalnog zdravlja. Drugim riječima, veća iskustva diskriminacije, koja proizlaze iz stigmatizacije osobe kao pojedinca seksualne manjine i kao partnera u društveno stigmatiziranom obliku veze, povezana su s višim razinama stresa i lošijim mentalnim zdravljem. Nadalje, isti takvi rezultati dobiveni su i u situaciji gdje smo provjeravali povezanost ukupne doživljene diskriminacije s razinom anksioznosti kod osoba u istopolnim vezama, točnije njihova povezanost je i u ovom slučaju pozitivna te značajna. One osobe koje doživljavaju veću količinu diskriminacije više su anksiozne od onih koji doživljavaju manje diskriminacije ili ne doživljavaju istu, odnosno one osobe koje su više anksiozne izjavljuju i o većoj količini diskriminacije. Ovakav efekt diskriminacije na razinu anksioznosti podupiru i nalazi Livingston i suradnika (2020) koji navode kako je svakodnevna diskriminacija dovela do većih problema s anksioznošću, ali i depresivnošću. Osobe s višom razinom internalizirane homofobije pokazuju i više razine anksioznosti, depresivnosti i stresa (Kamenov i sur., 2015). Nadalje, osobe s višom razinom internalizirane homofobije, kao i percepcije predrasuda prema homoseksualnim osobama konstantno se bore s vlastitim unutarnjim sukobima te sa stvarnim i percipiranim reakcijama okoline na njihovu seksualnu orijentaciju (Burns i sur. 2012, prema Matošević, 2017). Nadalje, kao što je već spomenuto, kod osoba koje su više pod stresom i koje su anksioznije može doći do distorzije percepcije (Jardas, 2020). Samim time, ako pojedinci imaju prošla iskustva diskriminacije, postoji mogućnost da će vanjske događaje češće tumačiti kao ponovno proživljavanje iste.

Peti problem odnosio se na povezanost ukupne doživljene diskriminacije i zadovoljstva vezom kod osoba u istospolnim vezama te dobiveni rezultati nisu u skladu s našim očekivanjima. Točnije, očekivali smo povezanost doživljene diskriminacije i zadovoljstva trenutačnom romantičnom vezom kod istospolnih parova te je bilo pretpostavljeno da će postojati povezanost u negativnom smjeru. Međutim, ta hipoteza nije potvrđena, točnije u ovom radu, utvrđeno je da ne postoji povezanost između doživljene diskriminacije i zadovoljstva trenutnom romantičnom vezom kod istospolnih parova. Dakle, u našem slučaju, zadovoljstvo vezom nije povezano sa doživljavanjem veće, odnosno, manje količine diskriminacije. Međutim, postoje mnogi faktori koji su mogli utjecati na dobivanje ovakvog rezultata. Naime, u ovom radu dobivena je vrlo mala količina doživljene diskriminacije te jako visoko zadovoljstvo trenutačnom romantičnom vezom. Upravo iz tog razloga dobiven je jako suženi varijabilitet na obje ovdje spomenute varijable što je jedno od mogućih objašnjenja zašto nije dobivena korelacija, odnosno njihova povezanost. Pretpostavljamo da se u istraživanja koja ispituju zadovoljstvo trenutnom romantičnom vezom češće uključuju oni koji su zadovoljni s odnosom u kojem se nalaze. Također, oni koji nisu zadovoljni, osim što se ne uključuju u spomenuta istraživanja, često i prekidaju romantičnu vezu u kojoj su nesretni. Nadalje, osobe koje nastavljaju biti u romantičnom odnosu u kojemu nisu zadovoljne, često pokušavaju pronaći razloge zašto ipak ostaju u istome, tj. racionaliziraju ostanak u romantičnom odnosu pa ga samim time pozitivnije i procjenjuju. Također, u ovom istraživanju nije provjeravan efekt duljine trajanja odnosa na zadovoljstvo istim.

Na posljertku, šesti i sedmi problem ovog istraživanja odnosili su se na medijacijsku ulogu stresa i anksioznosti u ulozi doživljene diskriminacije na zadovoljstvo vezom kod osoba u istospolnim vezama. Međutim, s obzirom da zadovoljstvo vezom, u našem slučaju, nije povezano s doživljenom diskriminacijom, niti s razinama stresa i anksioznosti te s obzirom na dobivene asimetrične distribucije ispitanih varijabli, medijacijske analize nisu provedene. Samim time, nisu potvrđene postavljene hipoteze te nije dobiven indirektan efekt doživljene diskriminacije na zadovoljstvo vezom preko stresa, niti preko anksioznosti.

Postoje različiti faktori koji su mogli dovesti do ovakvih rezultata. Naime, Cohen i Wills (1985, prema Blair, 2012) navode model tamponiranja stresa koji sugerira kako socijalna podrška djeluje kao tampon protiv negativnih učinaka stresa. Dakle, iako se stres

redovito javlja, npr. zbog doživljene diskriminacije, socijalna *podrška* pomaže pojedincu da se uspješno nosi sa stresnim iskustvima, a time i smanjuje negativan utjecaj stresa na mentalno i tjelesno zdravlje pojedinca te samim time dovodi do bolje kvalitete života. Upravo to može biti jedan od faktora koji je doveo do dobivenih nalaza. Potrebno je ispitati količinu podrške koju dobivaju LGB osobe od svojih partnera, prijatelja, obitelji pa i od udruga u kojima se nalaze te provjeriti kakav efekt podrška ima na nošenje sa doživljenom diskriminacijom. Nadalje, Rotosky i sur. (2007), u istraživanju s osobama u istospolnim romantičnim odnosima, doznali su koje četiri *strategije suočavanja* pomažu parovima u nošenju sa diskriminacijom koju doživljavaju. Samoprihvatanje kao dio seksualne manjine i pozitivni pogledi na odnos u paru bili su važni aspekti suočavanja za neke parove. Nekoliko je parova istaknulo važnost ignoriranja, razdvajanja ili eksternalizacije iskustava diskriminacije s kojima su se susreli. Mnogi su navodili kako su preoblikovali svoja negativna iskustva kao osnažujuća, a ne umanjujuća, dok je dio njih istaknuo kako su se s diskriminacijom nosili stvarajući sustave podrške sastavljene od članova obitelji, prijatelja, drugih homoseksualnih parova i međusobno. Dakle, osim ponovno spomenute podrške koja igra veliku i važnu ulogu u nošenju sa diskriminacijom, potrebno je provjeriti i strategije suočavanja sa diskriminacijom, ali i sa stresom. Upravo zbog dobivene podrške i dobrih strategija suočavanja, istospolni parovi ostaju zadovoljni sa svojim romantičnim odnosima te doživljena iskustva diskriminacije smatraju kao osnažujuća za svoj odnos. Također, u ovakvim situacijama potrebna je iskrena i otvorena *komunikacija* u vezi te velika količina razumijevanja. Redoviti razgovori o iskustvima diskriminacije i kako ih zajedno prevladati mogu ojačati romantičan odnos.

Sam model manjinskog stresa navodi kako su procesi nošenja sa stresom, kao npr. socijalna podrška i socijalni identitet, često gledani kao ublaživači stresora, povezanih sa stigmom, i njihovih negativnih učinaka na zdravlje (Kamenov i sur., 2015). Posebno se ističe važnost individualnih i grupnih načina suočavanja. Pod individualne načine suočavanja ubrajaju se već spomenute osobne strategije suočavanja sa stresom dok se kod grupnih načina suočavanja ubrajaju, osim već spomenute socijalne podrške, uključenost u LGB zajednicu. Naime, većina sudionika prikupljena je putem raznih LGB udruga. Dakle, veliki broj sudionika članovi su udruga u kojima su, naravno, prisutni drugi koji su njima slični po osobini, u ovom slučaju seksualnoj orijentaciji, zbog koje očekujemo da doživljavaju diskriminaciju od strane ostatka društva. Kamenov i sur. (2015) navode

kako je grupna razina suočavanja sa stresom iznimno važna upravo zato što seksualnim manjinama stvara mogućnost da se nalaze u okolini gdje su njima slične osobe u kojoj neće doživljavati diskriminaciju. Osobe koje imaju snažan osjećaj pripadnosti LGB zajednici, češće će se uspoređivati sa drugim članovima iste te zajednice, a ne s ostatkom društva, točnije heteroseksualnim pojedincima. U slučaju kada bi se uspoređivali sa heteroseksualnom populacijom, pojedinac koji je pripadnik LGB zajednice mogao bi zaključiti kako je kvaliteta njegovog života mnogo lošija od kvalitete života heteroseksualnih pojedinaca. Međutim, u slučaju gdje se LGB pojedinac uspoređuje s preostalim LGB pojedincima, vjerojatnije će doći do zaključka kako kvaliteta njegovog života nije znatno različita od drugih ljudi. Samim tim zaključkom, LGB osobe bit će manje pod stresom te potencijalno i zadovoljniji odnosima u svom životu. Također, pojedinci u LGB zajednici, upravo radi međusobnog razumijevanja i sličnih iskustava diskriminacije, pružat će si međusobno podršku i potporu što može olakšati doživljavanje diskriminacije te stres i anksioznost. Dakle, prikupljanje podataka većinski putem LGB udruga, još je jedan mogući razlog zašto su dobiveni gore spomenuti rezultati. Nadalje, na zadovoljstvo trenutnom romantičnom vezom mogu utjecati mnogi faktori te je jedan od važnijih konstruktivna komunikacija u odnosu. Mnoga istraživanja navode kako način komunikacije u odnosu ima velik doprinos zadovoljstvu vezom te može predvidjeti njezin daljnji razvoj (Hahlweg i sur., 2000, prema Batinić, 2023). Samim time, konstruktivna komunikacija u odnosu dovodi do većeg zadovoljstva odnosom što je i u našem slučaju moglo dovesti do dobivenih rezultata.

Ograničenja istraživanja

Za početak, već sam način prikupljanja podataka, tj. korištenje online ankete predstavlja nam ograničenje u istraživanju. Naime, osim što ne možemo biti sigurni koliko su sudionici davali iskrene odgovore te pažljivo čitali pitanja, u online istraživanja uključuju se samo visoko motivirani sudionici. Korištenje online ankete ima neke prednosti kao npr. lakše prikupljanje većeg broja sudionika, ali radi se o prigodnom uzorku što ograničava mogućnost generalizacije rezultata. Također, u našem slučaju, uzorak se većinom sastoji od sudionica, a kao što je ranije spomenuto, ranija istraživanja nam ukazuju na to da lezbijke doživljavaju manje diskriminacije od gejeva. Samim time, činjenica da većinu uzorka čine sudionice mogla je utjecati na dobivanje smanjene količine ukupne diskriminacije u ovom istraživanju. Tokom ispunjavanja online ankete

korištene su mjere samoiskaza koje imaju svoje nedostatke. Točnije, problem kod samoprocjene je retrogradno davanje odgovora pa sudionici u trenutku ispunjavanja mogu postrožiti ili ublažiti svoje stavove, osjećaje ili razmišljanja kao i ne sjećati se točnog podatka za koji ih se pita. Dodatni nedostatak predstavljaju i skale na kojima su se davale samoprocjene. Npr. na skali na kojoj su sudionici trebali označiti koliko su diskriminacije doživjeli u posljednjih mjesec dana, zadnji stupanj skale odnosi se na „3 ili više puta“. Označavanjem tog odgovora, ne možemo znati je li sudionik određeni oblik diskriminacije doživio tri puta ili mnogo više od toga što predstavlja veliku razliku. Nadalje, s obzirom da je iz samog naslova vidljivo da se istraživanje odnosi na ispitivanje doživljenje diskriminacije i zadovoljstva trenutnom romantičnom vezom, postoji mogućnost da se osobe koje su doživjele mnogo diskriminacije i kojima je teško govoriti o istoj nisu htjele upuštati u ispunjavanje ankete. Samim time, ne dobivamo realnu sliku o tome koliko diskriminacije doživljavaju osobe koje su dio LGB zajednice u Republici Hrvatskoj. Također, u istraživanja u kojima se ispituje zadovoljstvo romantičnom vezom, češće se uključuju osobe koje su zadovoljne istom što je jedan od mogućih razloga zašto smo dobili vrlo visoke rezultate na varijabli zadovoljstva vezom te samim time ne možemo generalizirati dobivene rezultate na ostatak populacije.

U ograničenja ovog istraživanja svakako je važno spomenuti i relativno mali uzorak ispitanika, točnije 128 sudionika, što značajno ograničava mogućnost generalizacije dobivenih rezultata na širu populaciju. Usprkos nastojanjima da se uzorak proširi, članovi LGB populacije nisu se u većem broju odazvali na poziv da sudjeluju u ovom istraživanju. Moguće je da nemaju povjerenja u istraživače izvan svoje zajednice, čemu u prilog govori nešto veći odaziv kada su poziv prosljedile neke LGB udruge. Nadalje, prosječna dob sudionika je 28 godina, s rasponom dobi od 18 do 56 godina te je time otežana generalizacija dobivenih rezultata na osobe starije životne dobi. Većina sudionika u ovom istraživanju živi u velikim gradovima te samim time nije uključen dovoljan broj sudionika iz manjih, možda i ruralnih područja, što dodatno smanjuje mogućnost generalizacije dobivenih rezultata.

Kao što je već spomenuto, načini suočavanja sa stresom, izvori i količina podrške koju osobe dobivaju i otkrivanje vlastite seksualne orijentacije imaju pozitivne efekte na nošenje sa diskriminacijom. Međutim, ovi spomenuti faktori nisu bili ispitivani u ovome istraživanju, a postoji velika vjerojatnost da su imali utjecaja na dobivene rezultate.

Također, do sudionika ovog istraživanja većinom se došlo putem različitih LGB udruga, organizacija građanskih inicijativa te portala koji se bave LGB tematikom. Budući da je uključenost u LGB zajednicu jedan od faktora koji olakšava nošenje s manjinskim stresom, postoji mogućnost kako rezultati ovog istraživanja prikazuju bolju situaciju od stvarnog stanja što se tiče količine stresa i anksioznosti te samim time i zadovoljstva trenutnom romantičnom vezom opće populacije homoseksualnih osoba u Republici Hrvatskoj.

Preporuke za daljnja istraživanja i doprinosi provedenog istraživanja

Kao što je već spomenuto, u nošenju sa diskriminacijom i manjinskim stresom veliku ulogu igraju podrška od drugih, točnije izvori i količina podrške, osobni obrasci nošenja sa stresom, otkrivanje svoje seksualne orijentacije i uključenost u LGB udruge te je u daljnjim istraživanjima potrebno ispitati i uzeti u obzir i te faktore. Također, kako bi osobe bile zadovoljne u svojoj vezi potrebna je međusobna podrška te konstruktivna komunikacija te je samim time važno uzeti u obzir iste. Nadalje, bilo bi zanimljivo provjeriti mijenja li duljina trajanja romantične veze samo zadovoljstvo istim tim odnosom.

Daljnja bi istraživanja svakako trebala nastojati prikupiti podatke iz ruralnih sredina i manjih gradova, kao i uključiti podjednak broj osoba svih dobnih skupina te pokušati imati podjednak broj sudionika i sudionica.

Nadalje, trebala bi se provoditi longitudinalna istraživanja kako bi se mogli ispitati dugoročni efekti diskriminacije na zadovoljstvo vezom, ali i na opću dobrobit istospolnih parova. Također, kvalitativne metode poput intervjua i fokus grupa mogle bi pružiti dublji uvid u iskustva diskriminacije istospolnih parova.

Međutim, ovo istraživanje je relevantno jer upućuje na daljnje postojanje diskriminacije prema LGB osobama, s obzirom su dobiveni rezultati slični rezultatima ranijih istraživanja. Naime, dobiveni rezultati ukazuju na to kako postoji povezanost doživljene količine diskriminacije i stresa te doživljene diskriminacije i anksioznosti. Točnije, s većom doživljenom diskriminacijom povezuje se i veća razina stresa, ali i veća razina anksioznosti. Samim time, potrebno je provoditi što češća istraživanja kako bismo pratili kakva je situacija u LGB populaciji našeg društva te im omogućiti podršku kao i obrazovati ostatak populacije o efektima koje diskriminacija ima na LGB populaciju.

Također, iznimno je važno da osobe koje doživljavaju diskriminaciju znaju gdje i kome su mogu javiti radi pomoći i podrške. Ovo istraživanje potvrđuje nam važnost modela manjinskog stresa. Naime, razumijevanje modela manjinskog stresa je ključno za razvoj intervencija i politika koje mogu smanjiti negativne efekte stresa na LGB populaciju, poboljšati njihove životne uvjete i promovirati ravnopravnost i prihvaćenost u društvu. Iznimno je važno da svi pripadnici LGB zajednice, neovisno o svom rodu, u slučaju doživljenje diskriminacije, imaju jednaku mogućnost u dobivanju pomoći koja im je u takvoj situaciji potrebna. Radi navedenog je neophodno, osim grupa podrške koje su homogene po rodu polaznika, osigurati i grupe podrške heterogene po rodu, što bi polaznicima omogućilo razmjenu savjeta i iskustava sa što većim brojem osoba s kojima će se moći poistovjećivati, no također si biti i međusobna podrška.

ZAKLJUČAK

Cilj istraživanja bio je ispitati najčešće oblike doživljavane diskriminacije, povezanost doživljene diskriminacije sa stresom, anksioznošću i zadovoljstvom vezom kod istospolnih parova te utvrditi imaju li anksioznost i stres medijacijsku ulogu u povezanosti diskriminacije i zadovoljstva vezom.

Od 128 sudionika, njih 75 u proteklih godinu dana doživjelo je diskriminaciju. Rezultati su nam pokazali da sudionici doživljavaju najviše psihičkog nasilja, a najmanje fizičkog. Također, saznajemo da najviše diskriminacije sudionici doživljavaju od strane nepoznatih počinitelja na javnim otvorenim mjestima. Nadalje, u našem slučaju ne postoji razlika u količini ukupne doživljene diskriminacije s obzirom na rod sudionika te veličinu njihova mjesta stanovanja. Ukupna doživljena količina diskriminacije i zadovoljstvo trenutnom romantičnom vezom nisu povezani. Međutim, postoji značajna pozitivna povezanost ukupne doživljene diskriminacije s razinom stresa i anksioznosti kod sudionika. Naime, oni sudionici koji su doživjeli veću količinu diskriminacije imaju više razine stresa kao i više razine anksioznosti. S obzirom na nezadovoljene uvjete, medijacijske analize nisu provedene te samim time nije potvrđen medijacijski efekt stresa, niti anksioznosti, tj. nije potvrđen indirektan efekt ukupne doživljene diskriminacije na zadovoljstvo vezom preko stresa ni preko anksioznosti.

LITERATURA

- Aronson, E., Wilson, T.D. i Akert, R. M. (2005). *Socijalna psihologija*. MATE d.o.o.
- Bagarić, Š., Bektić, J., Brečić, P., Bilić, V., Britvić, D., Buzina, N., Eterović, M., Ivandić, M., Jendričko, T., Koić, E., Kovač, M., Kušan, J., M., Marčinko, D., Martić-Biočina, S., Mihaljević-Peješ, A., Mužinić, M., L., Radić, K., Repovečki, S., Savić, A., Štimac, G., D., Štrkalj., I., S. i Vidović, D. (2020). Zaštita mentalnog zdravlja u krizi: stres, tjeskoba, strah - postupci osnaživanja i samopomoći postupak umirenja uznemirenih osoba. *Medix*, 141, 6-50.
- Baron, R. M., & Kenny, D. A. (1986). The moderator–mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic, and statistical considerations. *Journal of personality and social psychology*, 51, 1173-1182.
- Batinić, L. (2023). Doprinos percepcije roditeljskih sukoba i konstruktivne komunikacije s partnerom kvaliteti veze: dijadni pristup. *Psihologijske teme*, 32, 489-510.
- Braithwaite, S. i Holt-Lunstad, J. (2017). Romantic relationships and mental health. *Current Opinion in Psychology*, 13, 120-125.
- Berk, L. (2007). *Psihologija cjeloživotnog razvoja*. Naklada Slap.
- Blair, K. L. (2012). *Perceived Social Support for Relationships As a Predictor of Relationship Well-Being and Mental and Physical Health in Same-Sex and Mixed-Sex Relationships: A Longitudinal Investigation*.
- Bronfenbrenner, U., Morris, P.A. (1998). The ecology of developmental processes. U: W. Damon, R.M. Lerner (Ur.), *Handbook of child psychology: Theoretical models of human development* (str. 993-1028). John Wiley.
- Crnković, D. (2017). Anksioznost i kako ju liječiti. *Psihijatrija danas*, 26, 185-191.
- Dugine obitelji. (n.d.). *Terminologija i zastave*. <https://www.dugineobitelji.com/terminologija/>
- Ercegovac, I. R. i Penezić, Z. (2012). Skala depresivnosti, anksioznosti i stresa. U: Z. Penezić (Ur.), *Zbirka psihologijskih skala i upitnika, svezak 6.*, (str. 15-20). Sveučilište u Zadru, Odjel za psihologiju.
- Hendricks, S. S. (1988). A Generic Measure of Relationship Satisfaction. *Journal of Marriage and the Family*, 50, 93-98.
- Herek, G.M., Glunt, E.K. (1993). Interpersonal Contact and Heterosexuals' Attitudes Toward Gay Men: Results From A National Survey. *The Journal of Sex Research*, 30, 239-244.

- Ivaković, F. (2019). *Skale depresije, anksioznosti i stresa DASS-S i DASS-O Priručnik*. Selekcija d.o.o.
- Jardas, J. (2021). *Razina anksioznosti u LGB osoba*. Fakultet zdravstvenih studija u Rijeci.
- Kamenov, Ž., Huić, A. i Jelić, M. (2015). Manjinski stres i mentalno zdravlje osoba homoseksualne i biseksualne orijentacije: pregled empirijskih provjera modela manjinskog stresa iz perspektive hrvatskog društva. *Kriminologija i socijalna integracija*, 23, 2-39.
- Kranjčev, M. (2020). *Osobine ličnosti, anksioznost i distraktibilnost kao prediktori sklonosti flowu*. Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu.
- LeBlanc, A. J. (2019). Couple-Level Minority Stress and Mental Health among People in Same-Sex Relationships: Extending Minority Stress Theory. *Society and Mental Health*, 10, 1-40.
- Livingston, N. A., Flentje, A., Brennan, J., Mereish, E. H., Reed, O. i Cochran, B. N. (2020). Real-Time Associations Between Discrimination and Anxious and Depressed Mood Among Sexual and Gender Minorities: The Moderating Effects of Lifetime Victimization and Identity Concealment. *Psychology of Sexual Orientation and Gender Diversity*, 7, 132-141.
- LORI. (n.d.). *Terminology*. <https://lori.hr/en/terminologija/>
- Matošević, J. (2017). *Prediktori psihičkog zdravlja i tjelesnih simptoma homoseksualnih osoba*. Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta u Rijeci.
- Meyer, I. H. (2003). Prejudice, Social Stress, and Mental Health in Lesbian, Gay, and Bisexual Populations: Conceptual Issues and Research Evidence. *Psychological Bulletin*, 129, 674-697.
- Meyer, I. H. (2007): Prejudice and Discrimination as Social Stressors. U: I. H. Meyer i M. E. Northridge (Ur.), *The Health of Sexual Minorities: Public Health Perspectives on Lesbian, Gay, Bisexual and Transgender Populations*, (str. 242-267). Springer.
- Milković, M. (2013). *Brutalna stvarnost: Istraživanje o nasilju, diskriminaciji i zločinu iz mržnje protiv LGBTIQ osoba u Republici Hrvatskoj*. Zagreb Pride.
- Parmač, M. (2005). *Stavovi studenata prema osobama homoseksualne orijentacije*. Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu.
- Pikić, A. i Jugović, I. (2006). *Nasilje nad lezbijkama, gejevima i biseksualnim osobama u Hrvatskoj: izvještaj istraživanja*. Lezbijaska grupa Kontra.

- Rathus, S. A. (2001). *Temelji psihologije*. Naklada Slap.
- Rotosky, S. S., Riggle, E. D. B., Gray, B. E. i Hatton, R. L. (2007). Minority Stress Experience in Committed Same-Sex Couple Relationships. *Professional Psychology: Research and Practice*, 4, 392-400.
- Rusbult, C. E. i Farrell, D. (1983). A longitudinal test of the investment model: The impact on job satisfaction, job commitment, and turnover of variations in rewards, costs, alternatives, and investments. *Journal of applied psychology*, 68, 429-438.
- Spremo, M. i Vaselić, N. (2019). Partnerski odnosi osoba sa anksioznim i depresivnim poremećajima. *Biomedicinska istraživanja*, 10, 56-63.
- Štrk, M. (2024, 19. ožujka) *Anksioznost: pretjerana briga koja nas paralizira*. ADIVA Plus sadržaj. <https://www.adiva.hr/adiva/adiva-plus-sadrzaj/anksioznost-pretjerana-briga-koja-nas-paralizira/>
- Šunjić, M., i Penezić, Z. (2019). Skala procjene kvalitete veze. U: Čubela Adorić, V. Penezić, A. Proroković, A. & Tucak Junaković, I. (Ur.), *Zbirka psiholoških skala i upitnika: svezak 7*, (str. 29-33). Sveučilište u Zadru. Odsjek za psihologiju.

PRILOZI

Prilog 1

Tablični prikaz roda, seksualne orijentacije, trenutnog romantičnog statusa, suživota, stručne spreme, veličine mjesta stanovanja i socio-ekonomskog statusa sudionika (N=128)

Karakteristika	Odgovor	Broj sudionika
Rod	Ženski	66 (51.6%)
	Muški	43 (33.6%)
	Nebinarni/queer/fluidni	19 (14.8%)
Seksualna orijentacija	Homoseksualna	78 (60.9%)
	Biseksualna	39 (30.5%)
	Drugo	11 (8.6%)
Trenutačni romantični status	Veza	98 (76.6%)
	Otvorena veza	10 (7.8%)
	Životna zajednica	13 (10.2%)
	Viđanje, nije službeno	7 (5.5%)
S kime žive	Roditelj/roditelji	26 (20.3%)
	Cimeri/prijatelji	17 (13.28%)
	Partner/ica	53 (41.4%)
	Sam/a	21 (16.4%)
	Drugo	11 (8.59%)
Stručna sprema	Niska (OŠ)	1 (0.8%)
	Srednja (SŠ)	52 (40.6%)
	Viša(preddiplomski)	29 (22.7%)
	Visoka(diplomski)	39 (30.5%)
	Poslijediplomski studij	7 (5.5%)
Veličina mjesta stanovanja	Manje od 500 stanovnika	2 (1.6%)
	501-3000 stanovnika	9 (7.0%)
	3001-10 000 stanovnika	7 (5.5%)
	10 001-50 000 stanovnika	13 (10.2%)
	50 001-100 000 stanovnika	9 (7.0%)
	Više od 100 000 stanovnika	88 (68.8%)
Socio-ekonomski status	Jako ispodprosječan	3 (2.3%)
	Ispodprosječan	14 (10.9%)
	Prosječan	74 (57.8%)
	Iznadprosječan	36 (28.1%)
	Jako iznadprosječan	1 (0.8%)

Prilog 2

Tablični prikaz deskriptivne statistike za dob i duljinu trajanja veze sudionika ($N=128$)

	<i>M</i>	<i>Min</i>	<i>Max</i>
Dob (u godinama)	28.2	18	56
Duljina trajanja veze (u mjesecima)	38.6	0	264

Legenda:

M – aritmetička sredina

Min – minimum

Max – maksimum